

**MATIJA VINKOVIĆ
MLADEN OBAD ŠČITAROCI**

MODELI OČUVANJA I REVITALIZACIJE PLEMIČKIH REZIDENCIJALNIH PALAČA U GRADU

PLEMIČKE PALAČE
KORIŠTENJE PLEMIČKIH PALAČA
PRENAMJENA GRADSKIH PALAČA
MODELI KORIŠTENJA NASLIJEĐA
REVITALIZACIJA KULTURNOG NASLIJEĐA

Ilustracija:

Palača kao gradotvorni element
(kolaž: M. Vinković)

Literatura:

1. Wehdorn et al. (2004.), *A guide to the UNESCO world heritage sites*, Birkhäuser, Wien
2. Burton, R.D.E. (2003.), *A Cultural and Literary History*, Signal Books, Prag
3. Murray, P. (1963.), *The Architecture of the Italian Renaissance*, Schocken Books, New York
4. Karač, Z.; Žunić, A. (2012.), *Antologijski arhitektonski vodič Zagreb*, UPI-2M PLUS, Zagreb
5. Lentić Kugli, I. (2001.), *Zgrade Varaždinske povijesne jezgre*, Naklada Ljevak, Zagreb

Matija Vinković, univ.bacc.ing.arch.
Arhitektonski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
mvinkovic@arhitekt.hr

Ākademik prof. dr.sc. **Mladen Obad
Šćitaroci**, dipl.ing.arch.
Arhitektonski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
mos@arhitekt.hr, scitaroci@gmail.com

Plemićke palače grade se u europskim gradovima od kasnoga srednjega vijeka do sredine 19. stoljeća. Grade i koriste ih obitelji koje često posjeduju istodobno jedan ili nekoliko dvoraca u okolici grada. Taj specifičan tip gradske stambene arhitekture proizlazi iz društvenog i političkog statusa plemićke obitelji kao vlasnika. Plemićke palače obilježava reprezentativnost arhitektonskog izričaja, gradotvorni značaj u oblikovanju ulica i trgova, osna tlocrtna organizacija, velika površina te u interijeru vrijedna oprema i kolekcije umjetnina. Padom feudalizma plemićke palače često gube svoju financijsku održivost te se pokazuje potreba za pronalaženjem nove namjene.

Istraživanje je provedeno u sklopu kolegija *Urbanizam naslijeđa*, na diplomskom studiju Arhitekture i urbanizma na Arhitektonskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, na 60 primjera palača u Rimu, Beču, Pragu, Zagrebu i Varaždinu. Palače su razvrstane u tri grupe, prema kriteriju sačuvanosti, namjeni i vlasništvu.

Prva grupa modela ovisi o sačuvanosti palače pa se prepoznaju sljedeći modeli: 1. **model prezentacije** - dobro očuvana palača velike povijesne i/ili umjetničke vrijednosti koja se prezentira kao cjelina sama po sebi ili je ona prostor za neku drugu (npr. muzeološku) prezentaciju (12 primjera od 60 istraživanih); 2. **model adaptacije** - podrazumijeva promjenu namjene uz manje

prilagodbe, ali uz očuvanje izvornog ambijenta (25 primjera); 3. **model rekonstrukcije** - primjenjuje se kada je palača doživjela velike promjene pa čak i devastacije u odnosu na izvorno stanje (14 primjera).

Druga grupa modela ovisi o predviđenoj namjeni pa se prepoznaju sljedeći modeli: 1. **model institucije** - prenamjena u predstavništva, državne urede, institute i sl. (23 primjera); 2. **model reinterpretacije** - prenamjena u hotel visoke kategorije ili veleposlanstva uz očuvanje izvornih i ambijentalnih obilježja zgrade (9 primjera); 3. **model hibrida** - prenamjena u najamne prostore kao što su uredi, stanovanje, trgovine, ugostiteljstvo (17 primjera).

Treća grupa modela ovisi o vlasništvu pa su prepoznati sljedeći modeli: 1. **model kontinuiteta** - palača je u posjedu obitelji koja je gradila zgradu ili njihovih nasljednika te se koristi u izvornom obliku za stanovanje (7 primjera); 2. **model diskontinuiteta** - palača je vlasništvo tvrtke (17 primjera); 3. **model institucionalizacije** - palača je u vlasništvu državne institucije ili veleposlanstva (24 primjera).

Istraživanje je pokazalo da su nekadašnje plemićke palače prilagodljive za druge namjene te da ne postoje palače (ili su to rijetki slučajevi) bez namjene i napuštene, za razliku od plemićkih dvoraca koji se nalaze izvan gradova i koji često nemaju trajnu namjenu.